

Via Catalana i Marea Verda: ¿germanes, cosines o família de lluny?

Miquel Àngel Llauger

Professor de secundària i escriptor

1

El passat 11 de setembre més d'un milió de samarretes grogues varen traçar una línia que serpentejava sobre el mapa de Catalunya. Divuit dies més tard, el dia de Sant Miquel, cent mil camisetes verdes omplien els carrers de Palma, de Maó, d'Eivissa i de Sant Francesc de Formentera. Dos colors diferents, i dues paraules diferents per a una mateixa peça de vestir. Tanmateix, la coincidència en el temps i en el desplegament d'energies, així com una innegable xarxa de complicitats, fan inevitable la pregunta sobre quin és el lligam de família entre les dues mobilitzacions. La Via Catalana i la Marea Verda, ¿són germanes, cosines o família de lluny? D'entrada, diria que germanes no ho són: la Via Catalana no era una moguda del món educatiu, i a les Illes Balears no es manifesten (encara, potser afegiria algú) desenes de milers de persones per reclamar la independència. Dit això, la pregunta s'obre en un ventall d'interrogants nous. ¿Fins a quin punt la Marea Verda és una mobilització a favor del català? ¿Quina relació hi ha entre la virulència inusitada amb què el PP de les Illes ataca el català i el que a Catalunya en diuen "el procés"? ¿Què passaria a les Illes si Catalunya esdevingués un estat independent? No espereu, d'aquest escrit meu, respostes que vagin molt més enllà de la incertesa.

La primera pregunta era sobre quin lloc ocupa la defensa del català en les extraordinàries mobilitzacions a favor de l'ensenyament que estam vivint a les Illes Balears, en aquesta "marea verda" en què l'anomenada "comunitat educativa" està fent, vertaderament, de comunitat. La primera vegada que vaig voler contestar la pregunta va ser durant el moment de clímax de la vaga indefinida de docents. Vaig recórrer, per a acostar-me a una resposta, al títol d'una cançó de Raimon, que deia allò de "No sols és la ràbia però és també la ràbia / aquesta força que ens puja fins als límits del crit". Doncs això: no és només el català però és també el català, escrivia llavors, el que fa que duguem quinze dies de vaga i el que ens ha fet sortir per desenes de milers pels carrers de Palma.

Ara puc afegir una resposta numèrica, perquè me la va donar un amic, crec que sense més fonament científic que la intuïció i sense més propòsit que el d'amenitzar un sopar de companyonia amb una enginyositat improvisada. ¿Quin pes pensau que hi té el català, en tot això?, demanava jo. Un 60% entre el col·lectiu dels docents, i un 40% entre el conjunt dels que es varen manifestar, em va contestar l'amic.

Enginyositats a part, ni l'adaptació del vers de Raimon ni el càlcul del meu amic van per mal camí. La Marea Verda avança sota el paraigües comú de l'eslògan "Per una educació pública de qualitat", i planteja exigències que tenen a veure amb els recursos destinats a l'educació i amb les condicions laborals dels que hi treballam. Molta gent es mou, també, empesa pel rebuig de l'autoritarisme barroer i pel menyspreu amb què el PP ha tractat la professió. És una mobilització per l'educació, per la llengua i per la democràcia. En l'ànim de cada vaguista, de cada manifestant, el pes relatiu de les motivacions és diferent. Hi ha molts d'ingredients, i cadascú els posa a l'olla en les dosis que prefereix.

Ara bé: ningú que hagi mirat la mobilització de prop no pot deixar de veure el lloc nuclear que hi ocupa la defensa de la llengua. Proporcional, naturalment, al lloc nuclear que ocupa l'atac a la llengua en la política de Bauzá i els seus. El TIL (el seu decret de Tractament Inte-

Ningú que hagi mirat la mobilització de prop no pot deixar de veure el lloc nuclear que hi ocupa la defensa de la llengua.

gral de Llengües), per als que el promouen, no és tant un programa d'introducció de l'anglès com una estratègia de retrocés del català. El TIL, per als que el rebutjam, no és tant un nyap pedagògic (que ho és) com un atac molt mal dissimulat a la llengua. I això és al cor del que s'està jugant aquest dies. Sense això, no em sé explicar ni la temperatura de la contestació, ni la magnitud que ha assolit molt més enllà de l'àmbit educatiu, ni les desenes de milers de persones als carrers. I n'hem d'estar contents, que sigui així. El país reacciona: en defensa de l'educació pública, en defensa de la democràcia i, *last but by no means least*, en defensa del català. Amb més decisió del que havia fet mai.

I una nota per a l'esperança: la icona de la Marea Verda, aquesta camiseta verda amb l'embut, la va crear la Plataforma Crida, un moviment molt horitzontal, de treball conjunt entre famílies i professors, nascut a les escoles de Son Gotleu, que és la barriada de Palma amb els índexs d'immigració extracomunitària més alts, i on miren de dur a la pràctica, amb bons resultats, allò de fer del català un instrument de cohesió social.

3

La segona pregunta tractava de la relació que hi pugui haver entre l'empenta amb què la societat catalana està exigint el seu dret a decidir (perquè ens entenguem, tal com s'hi refereixen els amics: el *órdago soberanista*) i la bel·ligerància que el PP de José Ramón Bauzá gasta contra el català. Un temperament científic observaria que hi ha una sèrie de dades objectives (diguem que un enfilall d'*efectes*) que tenen prou semblances com per poder suposar una coincidència en una *causa*. El nostre TIL, les altres mesures del nostre govern contra la llengua (com l'eliminació del català com a requisit per a molts de llocs de feina a l'administració), l'atac contra les escoles valencianes que

fan ensenyament en català, el tancament del Canal 9 i l'esperpent del LAPAO: tot forma part d'una mateixa ofensiva que respon a la lògica castrense que diu que no hi ha millor defensa que un bon atac. Els catalans amenacen: cremem terra al seu voltant. En termes mèdics, un cordó sanitari fet amb antisèptics corrosius.

És important, per entendre el que succeeix a les Illes Balears, saber que el PP de José Ramón Bauzá no és el de Gabriel Cañellas ni el de Jaume Matas. Crec que cap d'aquests dos grans estadistes mereix un aprovat ni en política de protecció del territori ni en netedat democràtica, i perdonau l'obvietat. En matèria de política lingüística tampoc no es mereixen un excel·lent, però molts els donàriem l'aprovat per haver estat promotors d'una Llei de Normalització Lingüística que va tenir el consens de tot el Parlament de les Illes Balears i per ser els autors de la norma que fixava, fins al TIL, el marc de la presència del català a l'ensenyament. L'anomenat Decret de Mínims (aprovat el 1997 per un govern presidit per Matas) establia un mínim del 50% del català com a llengua d'ensenyament, cosa que ha fet que a tots els centres la nostra llengua hi tingui un lloc destacat i que ha permès que en molts de centres (especialment públics) fos la llengua vehicular principal. El PP d'ara en renega, i reconeixen obertament l'error d'un marc normatiu que ha conduït a la dictadura catalanista i a la persecució del castellà a les aules. O així ho expliquen ells.

Sí: el PP de Jaume Matas també va fer polítiques diguem que poc amistoses cap al català, i quan es parla d'un consens social i polític que ha durat anys o bé s'exagera, o bé es parla d'un consens limitat al marc més general. Però la croada contra el català que obsessiona a José Ramón Bauzá és una novetat d'aquesta legislatura. Diria que és *la gran novetat* d'aquesta legislatura. El nostre govern mai no havia estat tant de la corda d'Esperanza Aguirre i Intereconomía, i no estic parlant de si Esperanza Aguirre no era llavors un personatge tan rellevant o de si Intereconomía encara no existia.

Hi ha un PP balear nou, madrilenyitzat i fanàtic, i hi ha també una revifalla important del cercle d'opinadors i d'entitats ciutadanes que propaguen el virus del que aquí es coneix com el *gonellisme*, que és la nostra versió del que al País Valencià anomenen *blaverisme*. El Círculo

Tot forma part d'una mateixa ofensiva que respon a la lògica castrense que diu que no hi ha millor defensa que un bon atac. Els catalans amenacen: cremem terra al seu voltant.

Balear, molt proper a José Ramón Bauzá, i molt especialment al conseller de Turisme Carlos Degado, n'és la versió més extrema: espanyolisme ranci en els seus termes més clàssics. La Fundació Jaume III, de recent creació i amb patrons tan poderosos com l'empresari turístic Gabriel Barceló, no és obertament secessionista i no posa tant l'accent en la defensa de la llibertat davant la imposició catalanista (el mantra del Círculo) com en la reivindicació del "mallorquí autèntic". Fan de l'article salat el seu emblema, i el volen al butlletí oficial i als llibres de text. Més sofisticats que els del Círculo, prefereixen la degeneració a la garrotada frontal com a estratègia d'atac al català. El seu filòleg de capçalera és, curiosament, un principatí: Xavier Pericay, el que va fer el trànsit des de la defensa del català *light* a Ciutadans i a l'ABC. A les Illes Balears, el nom oficial de la llengua és el català, i això gaudeix d'un cert blindatge: ho diu l'Estatut, que només es pot modificar amb una majoria qualificada de dos terços del Parlament. Si el secessionisme pur i dur té una barrera mala de botar, la feina de sapa de la reivindicació de *ses nostres modalitats* pot fer, certament, molt de mal.

També acabaré aquesta secció amb l'apartat de les bones notícies. Alguns temíem el dia que el PP mostràs la cara més virulenta contra el català i contra la unitat de la llengua, perquè sabem que significaria obrir una certa batalla social d'evolució imprevisible. La bona notícia és que la societat ha reaccionat molt millor (molt pitjor, des del punt de vista dels governants) del que ells es pensaven. Ho demostra la massiva Marea Verda. I ho demostra una altra dada que per devers la Conselleria d'Educació fa ràbia, molta ràbia: quan han volgut socavar la presència del català a l'ensenyament fent posar una creueta als pares (la pregonada "llibertat d'elecció de llengua"), la resposta ha estat massivament majoritària en favor del català. Tots i els esforços de la Conselleria (enviant cartes de recordatori, facilitant el tràmit

telemàtic perquè els pares optassin sense parlar amb ningú de l'escola, eliminant l'opció de deixar l'elecció en mans del projecte educatiu del centre), les famílies han triat ensenyament en català: un 70% segons dades de la Conselleria, i un 90% segons dades de l'Stei, el sindicat amb més presència al sector. I, ja us dic, els fa ràbia. Predicaven la llibertat, i quan la llibertat no dona el resultat que ells volien se'n van a la imposició: aquesta és l'explicació final del TIL.

4

I la tercera és la pregunta del milió. Tria el grau de probabilitat que més us agradi, per a la formulació de l'interrogant: ¿què passaria a les Illes si Catalunya esdevingués un estat independent?, ¿què passaria a les Illes quan Catalunya esdevingui un estat independent? Una pregunta així no vol, com a resposta, l'expressió d'un desig, sinó un exercici honest de prospectiva. Tornaré al recurs a de fer una primera aproximació amb una anècdota, que em succeïa fa cosa d'un any a l'institut on faig classe. Llegíem un text i, de la manera més inopinada, un alumne em clava la pregunta: "*Profe, y cuando Cataluña sea independiente, ya no tendremos que estudiar catalán, ¿no?*". La lògica era inapel·lable: ¿què n'hem de fer, de la llengua d'un altre país?

Hi ha hagut qui ha donat respostes més il·lusionants que la que suggereix aquesta petita història viscuda a la trinxera de les aules. Record, ara mateix, articles de Joan Lladó (president d'ERC a Mallorca) i de Pere Sampol (històric dirigent del PSM) que venien a argumentar que una Catalunya independent seria un mirall positiu que reforçaria el nostre impuls d'afirmació, de defensa de la llengua i de reclamació de drets nacionals. Abans de la Marea Verda, tenia la impressió que aquestes opinions estaven, poc o molt, inspirades per una bella hipertròfia de l'optimisme de la voluntat, mentre que el pessimisme de la raó s'esplaiava per les converses privades. El que veurem aquí serà un rebot brutal de l'ofensiva contra el català, sentia a dir a les tertúlies dels amics, no precisament poc simpatitzants amb el procés català. No sé gaire què dir. Es pot pensar que hi ha una certa obligació moral, o una certa conveniència política, de dibuixar pers-

No sé si la veurem, la federació o la confederació dels Països Catalans, però això no és motiu per no defensar aferrissadament els nostres drets i, molt especialment, els llaços que ens uneixen.

pectives afalagadores. Però igualment es pot argumentar una certa obligació o conveniència de descriure els possibles escenaris lúgubres, per així enfrontar-los millor.

Els fets, ja ho hem vist, donen la raó a les dues posicions. Particularment, fets singulars com els que ja ha he assenyalat en aquest escrit com a notes per a l'esperança, fan que ara vegi que l'optimisme de la voluntat com una posició menys hipertrofiada, i que entengui que de vegades convé un esforç per no deixar-se aclaparar pel pessimisme de la raó. No sé si la veurem, la federació o la confederació dels Països Catalans, però això no és motiu per no defensar aferrissadament els nostres drets i, molt especialment, els llaços que ens uneixen. No ho hem d'oblidar ni els uns ni els altres. Fa molt poc llegia que a Màrius Serra li preguntaven, en un qüestionari per a escriptors que han complert mig segle de vida, com veia el futur de Catalunya, el País Valencià i les Illes. La resposta, a més de l'enginyositat que és marca de la casa, tenia la virtut, destacable en algú explícitament compromès amb la independència de Catalunya, de posar la "unitat de destí" (si em permeteu un manlleu que només pot ser irònic) per davant de la referència a les propostes polítiques concretes. "Voldria que fos compartit. Voldria que algú passés per la ferreteria de la cultura i comprés 3 en 1 per constituir una comunitat cultural ben lubricada. La d'un país en el qual dius bon dia i et responen bon dia." Crec que no es pot dir millor.

Escric aquestes línies l'endemà de la mort de Nelson Mandela, potser l'únic referent moral indiscutible de talla universal que ens

quedava. Les xarxes socials van carregades amb les seves frases més inspiradores, un adjectiu que no acaba de traduir l'anglès *inspirational*. Són frases de la família del “voler és poder”, que sempre he pensat que tenen més d'injecció d'energia que de descripció de la realitat. No sé en quina casella de Jakobson les posaríem, però el fet és que són afirmacions amb una càrrega d'evidència individual i col·lectiva aclaparadorament en contra. Però són recàrregues de bateries que, quan convé, hem de fer servir. Acab, doncs, pensant en els llaços que, siguin quina sigui l'evolució dels esdeveniments polítics, ens han d'unir, i record, a la salut del presoner de Robben Island, que tot és impossible, fins que es fa.